

בצלאל אקדמיה לאמנות ועיצוב ירושלים
היחידה להיסטוריה ותאוריה

פרשיית לימודים – שנת הלימודים תשע"ח

ארגז כלים:

שיטות מחקר בתקשורת חזותית

ד"ר נעמי מאירי-דן

Methods of Research for Visual Communication

Dr. Naomi Meiri-Dann

הקף הקורס: 2 נ"ז

סוג הקורס: קורס חובה מחלקתי

שנת הלימוד: ב'

סמסטר: ב', יום א', 10:30-12:00 (קבוצה א')

סמסטר: ב', יום א', 14:30-16:00 (קבוצה ב')

תמצית הקורס ומטרותיו

הנחת היסוד ההולכת ומתגבשת בשנים האחרונות בשדה התקשורת החזותית היא שלמחקר חייב להיות חלק מהותי בתהליך היצירה. לשם כך מגויסות מתודולוגיות שונות המקיפות את מכלול ההיבטים הנוגעים בסביבת העיצוב בתור מי שמבטאה תהליכים וכוחות סוציו-תרבותיים, כלכליים, פוליטיים וטכנולוגיים, מחד גיסא, ומשפיעה עליהם, מאידך גיסא. מטבעם של דברים, אופציות המחקר הן רבות ומגוונות. חלקן מגיעות מדיסציפלינות שונות של מדעי הרוח (כמו תולדות האמנות, היסטוריה וחקר הספרות והתרבות) וחלקן מגיעות מדיסציפלינות שונות של מדעי החברה (כמו לימודי תקשורת וסוציולוגיה). מיעוטן משקף את השינוי (המבורך) שבמסגרתו נהגים מודלים מחקרניים ייעודיים לשדות השונים של התקשורת החזותית עצמה.

הקורס יוצא מתוך הנחה זו ומבקש להעמיד שני יעדים מרכזיים:

1. להנחיל לסטודנט הבנה, ידע ומיומנויות הנוגעים בקריאה חזותית ובפיענוח מושכל של תוצרי התקשורת החזותית, לאורם של מודלים מחקרניים שונים. אלו מהווים בסיס לקריאות בעלות אוריינטציה היסטורית, תיאורטית ו/או ביקורתית.
2. לתרגל שיטות מחקר משולבות הרלוונטיות (ולעתים ייחודיות) לפרקטיקה המקצועית ולנסח מהלכים מחקרניים אלו באמצעות כתיבה אקדמית.

הידע והמיומנויות האמורים, ובעיקר תרגולם ויישומם על תוצרים קיימים, מבקשים להוות כלים מטרימים ליישומם בפרקטיקה המקצועית האישית.

תוצרי למידה

בסיום מוצלח של הקורס הסטודנט:

1. יכיר מתודולוגיות מחקר הרלוונטיות לתקשורת החזותית
2. ירכוש מיומנויות מחקר, שאותן יוכל להחיל על תוצרים של התקשורת החזותית לגוניה ולהיבטיה השונים
3. יתרגל שימוש מושכל במתודולוגיות המחקר האמורות לצורך יצירה עצמאית, מרובדת, מגיבה (ומשפיעה)

מהלך הקורס על פי מפגשים (נתון לשינויים)

מפגש	נושא
1	<u>חטיבה מס' 1: מבוא – ארגז כלים: מדוע? איך?</u> א. הצגת הקורס ויעדיו
2	ב. מודל 6 הפרספקטיבות לקריאה של דימוי חזותי
3	ג. בין הכוונה (של המחבר) לפרשנות חסרה, עודפת או שונה (של הקורא)
4	<u>חטיבה מס' 2: מרחבי הייצור – מסמיוטיקה לאיקונוגרפיה (ולהפך)</u> א. המודל הסמיוטי לקריאה של דימוי חזותי
5	ב. ועוד על יחסי מלה-תמונה
6	ג. המודל האיקונוגרפי לקריאה של דימוי חזותי
7	(המשך)
8	<u>חטיבה מס' 3: מיומנויות מחקר</u> א. כתיבה אקדמית ו...אחרת
9	ב. חיפוש מודרך במאגרי מידע והנחייה לקראת מטלת הביניים
10	ג. הרצאת אורח – מחקר מהשטח
11	<u>חטיבה מס' 4: המרחב התרבותי – ייצור, הפצה וצפייה</u> א. קהילות פרשניות – מאתר הייצור לאתרי ההפצה והצריכה
12	ב. פרספקטיבת ההפקה – שדה הייצור של התרבות
13	<u>סיכום והנחייה לקראת מטלה סופית</u>

נהלי נוכחות: חובה

שיטת הוראה

- הוראה פרונטלית
- דיון ממוקד בטקסטים נבחרים

- תרגול משותף של המתודולוגיות הנבחרות
- גיבוי התכנים באמצעות אתר מתוקשב (כולל טקסטים ומצגות)

מטלות הסטודנטים במהלך הקורס ואופן חישוב הציון

- השתתפות פעילה – 10%
- מטלת ביניים – 40%
- מטלה סופית – 50%

רשימת קריאה – חובה (לפי סדר ההידרשות אליה במהלך הקורס)

- מודל 6 הפרספקטיבות לקריאה של דימוי חזותי

Lester, Paul Martin, *Visual Communication – Images with Messages*, Belmont: Wadsworth, 2000, 93-97 ("Six Perspectives for Analyzing any Image").

- בין הכוונה (של המחבר) לפרשנות חסרה, עודפת או שונה (של הקורא)

בארט, רולאן *מות המחבר* (1967, 1984) (מתרגם: דרור משעני), תל אביב: רסלינג, 2005, 7-18. אשר, ענת, "פרשנות חופשית", בתוך: *קטלוג פרויקט – חשיפה כפולה*, מכון שפילמן לצילום, 2014. <http://www.thesip.org/language/he/free-interpretation-heb/>

- המודל הסמיוטי לקריאה של דימוי חזותי

בארט, רולאן, "הרטוריקה של הדימוי" (1977) (מתרגמת: אורית פרידלנד), בתוך: תמר ליבס ומירי טלמון (עורכות), *תקשורת כתרבות*, מקראה, כרך א – טלוויזיה כסביבה של תרבות היום-יום, תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 2003, 259-271.

- ועוד על יחסי מלה-תמונה

שפירו, מאייר, "מלים ותמונות: על המילולי והסמלי באיור של טקסט" (1996) (מתרגמות: נעמי מאירי-דן, יעל נמרודי-רבינוביץ), בתוך: מרדכי עומר (עורך), מאייר שפירו – מבחר מאמרים בתולדות האמנות, תל אביב: אוניברסיטת תל אביב, 2003, 23-89. כהן, אילת, "משפחות הארץ: דיוקן המשפחה הישראלית בעיתונות סוף השבוע", בתוך: דנה אריאלי-הורוביץ, אורי ברטל, נעמי מאירי-דן (עורכים), *פרוטוקולאז' 2013: כותבים חזותי – מתודולוגיות בחקר התרבות החזותית*, ירושלים: בצלאל ורסלינג, 2013, 160-177.

- המודל האיקונוגרפי לקריאה של דימוי חזותי

פאנופסקי, ארווין, "איקונוגרפיה ואיקונוולוגיה: מבוא לחקר אמנות הרנסנס" (1939) (מתרגם מאנגלית ומאיטלקית: אביעד שטיר), *המדרשה – כתב העת של בית הספר לאמנות, המכללה האקדמית בית ברל*, גיליון 12, 2009, 69-97.

- קהילות פרשניות – מאתר הייצור לאתרי ההפצה והצריכה

Rose, Gillian, *Visual Methodologies – An Introduction to Researching with Visual Materials*, London: Sage, 2012 (3rd Edition) 19-40 ("Towards a Critical Visual Methodology").

- פרספקטיבת ההפקה – שדה הייצור של התרבות

Peterson, Richard R. and N. Anand, "The Production of Culture Perspective", *Annual Review of Sociology*: 30, 2004, 311–318.

בורדייה, פייר, "המטמורפוזת של הטעם", בתוך: שאלות בסוציולוגיה (תרגום: א. להב), תל אביב: רסלינג, 2005, 155-164.

שעת קבלה : בתיאום מראש

לפנייה למרצה : meiri@post.tau.ac.il

(בצלאל, ארגז כלים, ... , תשע"ח, 3)